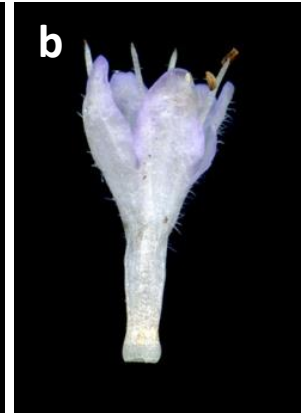

1a Corol·la no bilabiada, amb un sol llavi manifest [a] o bé quasi actinomorfa [b]
..... [Grup 1](#)

1b Corol·la bilabiada, netament zigomorfa [2](#)

2a Dos estams fèrtils (de vegades acompanyats de dos petits estams atrofiats o estaminodis) [Grup 2](#)

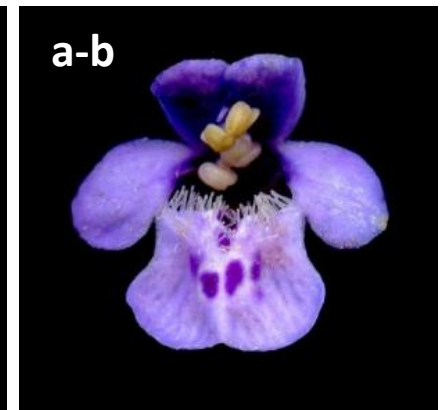
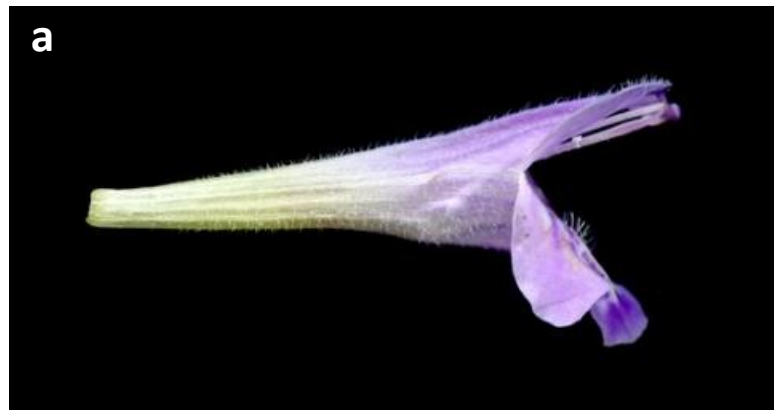
2b Quatre estams, tots ben desenvolupats i fèrtils [3](#)

3a Llavi superior de la corol·la netament convex, \pm en forma de casc, generalment no més curt que el llavi inferior [a]; filaments estaminals \pm paral·lels i aplicats al llavi superior de la corol·la [b] [Grup 3](#)

3b Llavi superior de la corol·la pla o poc convex, generalment més curt que el llavi inferior [a]; filaments estaminals sovint \pm convergents o divergents [b] [4](#)

4a Calze bilabiat, amb el llavi superior tridentat (rarament enter) i l'inferior bidentat ...

..... [Grup 4](#)

4b Calze no bilabiat, amb cinc dents iguals o poc diferents entre elles, rarament amb una de més gran que les altres o amb més de 5 dents

[Grup 5](#)

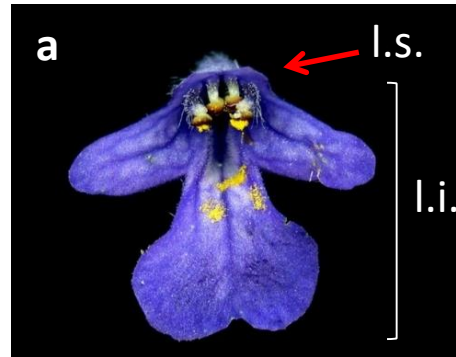
1a Corol·la acusadament zigomorfa, amb un llavi inferior ben manifest [2](#)

1b Corol·la quasi actinomorfa, amb 4 lòbuls poc desiguals [3](#)

2a Llavi inferior [l.i.] de la corol·la amb tres lòbuls desiguals, el mitjà més gros i sovint emarginat; llavi superior [l.s.] molt petit, enter o reduït a dues dents [a]; tub de la corol·la amb un anell de pèls al dedins [b] [Ajuga](#)

2b Llavi inferior de la corol·la amb cinc lòbuls molt desiguals, el mitjà molt més gros que els laterals [a]; llavi superior nul [b]; tub de la corol·la sense cap anell de pèls al dedins [c] [Teucrium](#)

3a Dos estams (de vegades acompanyats de dos estaminodis) [a]; fulles grosserament dentades, les inferiors pinnatífides [b]; planta inodora [*Lycopus europaeus*](#)

3b Quatre estams fèrtils [a]; fulles finament dentades o enteres [b]; planta flairosa [*Mentha*](#)

1a Llavi superior de la corol·la netament convex, en forma de casc [a]; estams amb una sola teca [b]..... [Salvia](#)

1b Llavi superior de la corol·la \pm pla [a]; estams amb dues teques o amb una de sola [b]..... [2](#)

2a Herba anual amb fulles amplemment ovades, de 5-10 mm; dues teques
..... [Ziziphora](#)

2b Mata llenyosa amb fulles linears, de 15-40 mm [a]; una teca [b]
..... [Rosmarinus officinalis](#)

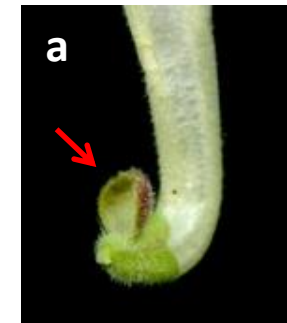
1a Calze netament bilabiat, normalment amb el llavi superior tridentat i l'inferior bidentat [2](#)

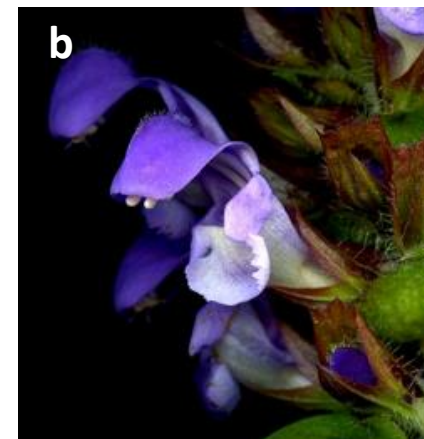
1b Calze no bilabiat, amb cinc (o més) dents \pm iguals, rarament les dues inferiors divergents o reflexes [4](#)

2a Calze amb una petita esquama còncaua erecta sobre el dors [a]; corol·la amb el llavi inferior enter o subenter i amb el tub vora de dos cops més llarg que el calze o més [b] [Scutellaria](#)

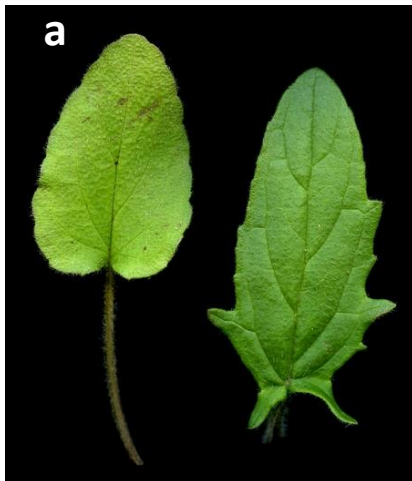

2b Calze sense esquama sobre el dors [a]; corol·la amb el llavi inferior netament trilobulat i amb el tub generalment no tan llarg [b] [3](#)

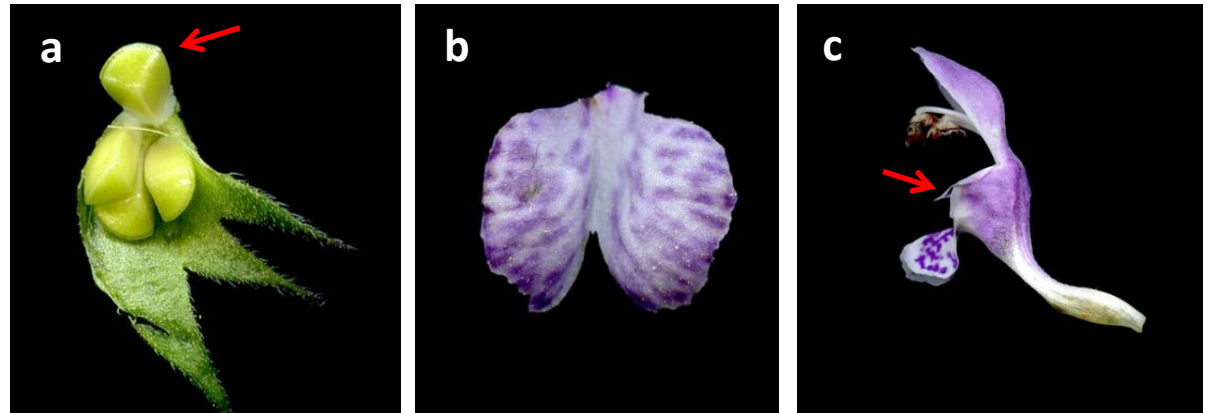

3a Fulles totes trisectes o pinnatisectes, amb segments linears, revoluts, de 7-30 x 1-2(3) mm; calze amb 15 nervis, el fructífer obert [*Dracocephalum austriacum*](#)

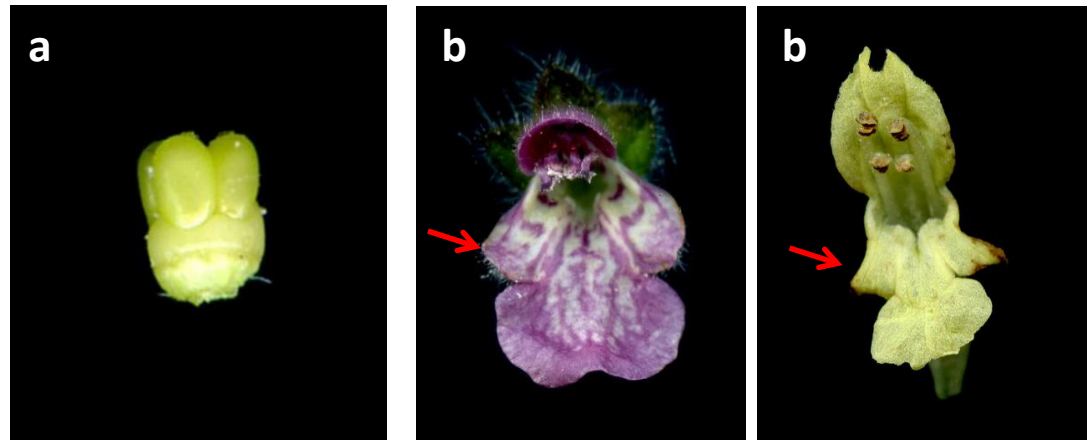
3b Fulles enteres, dentades o, les superiors, pinnatífides, les inferiors menys dividides[a]; calze amb 10 nervis [b], el fructífer netament tancat [c] [*Prunella*](#)

4a Mericarps truncats a l'àpex [a]; llavi inferior de la corol·la molt sovint amb un sol lòbul ben desenvolupat [b], els laterals absents o reduïts a petites dents [c] [5](#)

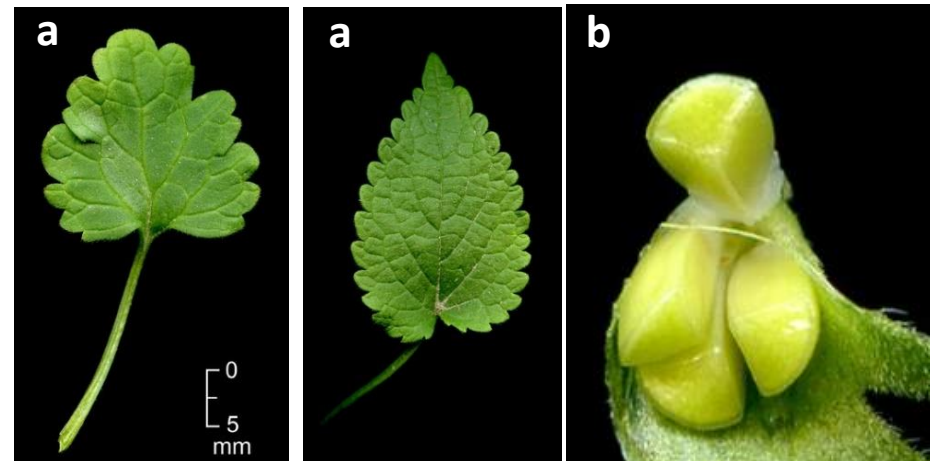

4b Mericarps arrodonits a l'àpex [a]; lòbul inferior de la corol·la trilobulat, amb els lòbuls laterals evidents [b] [6](#)

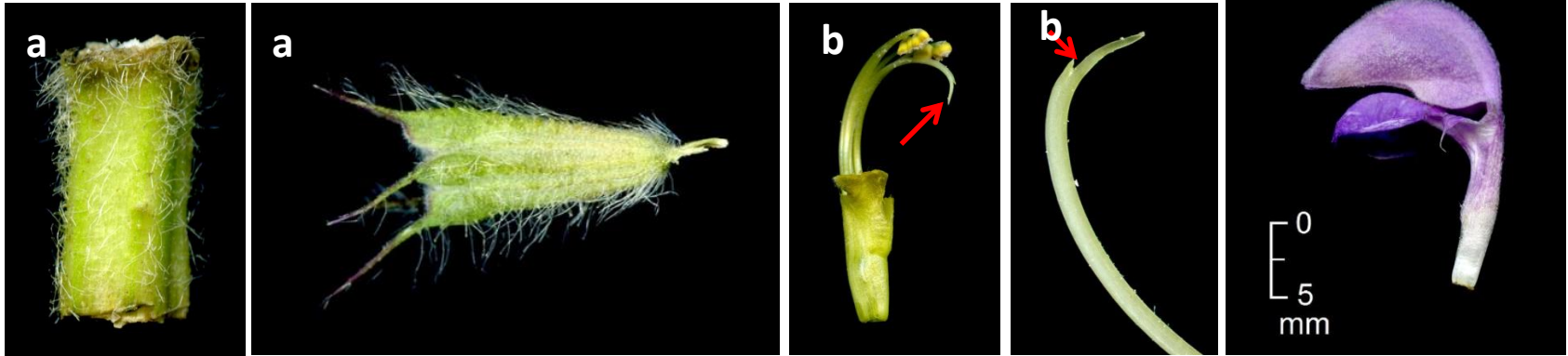

5a Fulles inferiors i mitjanes palmatipartides, de 3-12 cm, amb els segments dentats; mericarps pilosos a l'apex [Leonurus cardiaca](#)

5b Fulles enteres, dentades o poc profundament dividides [a]; mericarps glabres [b] [Lamium](#)

6a Planta amb pèls asteriformes ± abundants (almenys a la tija i al calze) [a]; branquetes de l'estil netament desiguals [b]; corol·la de 18--35 mm, amb el llavi superior comprimit lateralment [c] [Phlomis](#)

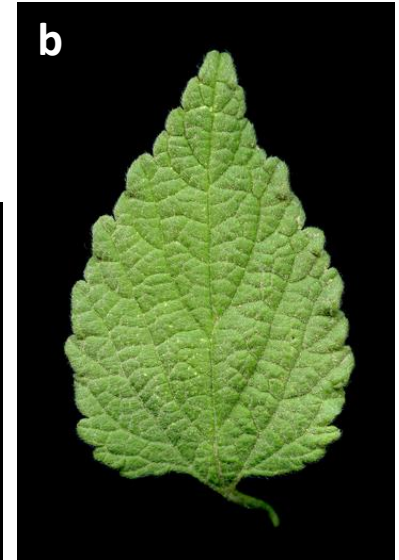

6b Planta sense pèls asteriformes [a]; branquetes de l'estil gairebé iguals entre elles [b]; corol·la sovint més petita, amb el llavi superior no comprimit lateralment [c] [7](#)

7a Calze infundibuliforme (en forma d'embut) a la part superior , amb les dents amplament triangulars, plegades longitudinalment [a]; fulles amplament ovades o suborbiculars [b]; planta fètida

Ballota

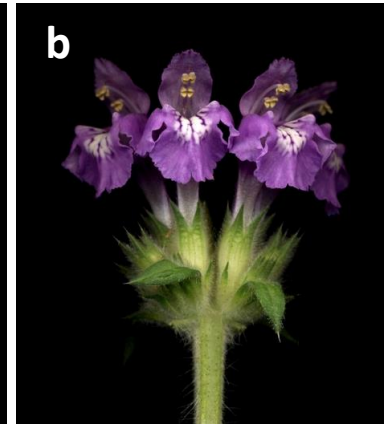

7b Calze cilindràci o campanulat, amb les dents no plegades, molt sovint estretes i aristades [a]

8

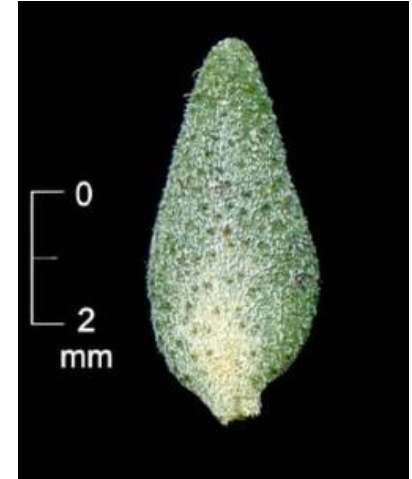
8a Llavi inferior de la corol·la amb 2 prominències còniques [a]; bractèoles subulades i punxents [b]; herba anual [Galeopsis](#)

8b Llavi inferior de la corol·la sense prominències còniques [a]; bractèoles no espinescents [b]; herba anual o perenne [Stachys](#)

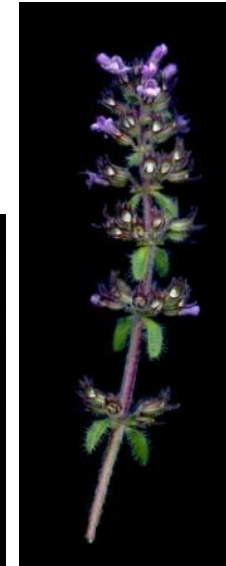
1a Fulles enteres, sèssils o subsèssils i petites, normalment no més grans de 12 × 7 mm [2](#)

1b Fulles dentades o més profundament dividides, almenys les inferiors netament peciolades i normalment més grans [3](#)

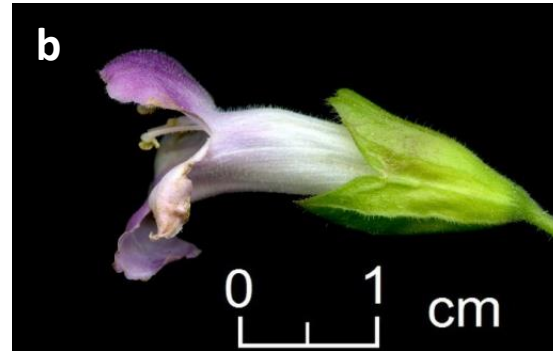
2a Estams divergents, netament exserts; inflorescència relativament compacta, formada per verticil·lastres poc distants entre ells, sovint globosa [Thymus](#)

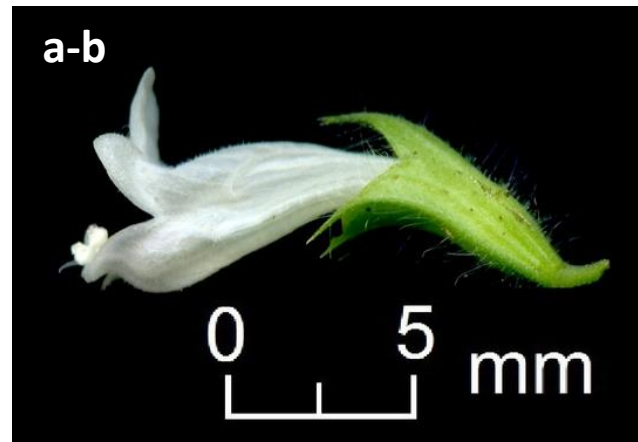
2b Estams no divergents, poc o gens exserts; flors axil·lars solitàries o geminades [Satureja](#)

3a Calze membranós, amb 3-4 lòbuls obtusos [a]; corol·la rosada, de 25-40 mm [b]; una o dues flors a l'axil·la de les fulles [c] [*Melittis melissophyllum*](#)

3b Calze no membranós, amb 5 dents agudes [a]; corol·la violàcia o blanquinosa, normalment més petita (< 21 mm, rarament més gran) [b]; flors en verticil·lastres [c] [4](#)

4a Branquetes de l'estil netament desiguals [a]; calze pilós interiorment (a la gorja) , cilíndric [b] [Satureja](#)

4b Branquetes de l'estil iguals [a]; calze glabre interiorment [b] [5](#)

5a Flors en verticil·lastres de 6-12, \pm pàl·lides, molt més curtes que les fulles bracteals [a]; planta de 3-8 dm, amb flaire de tarongina

..... [Melissa officinalis](#)

5b Flors en verticil·lastres de 4-6, d'un blau violaci, molt més llargues que les bràctees; planta d'1-3(4) dm, que no fa olor de tarongina [Horminum pyrenaicum](#)

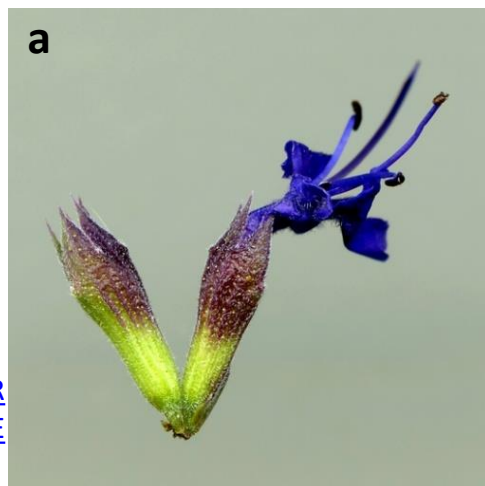
1a Calze tubulós, amb la dent superior proveïda d'un apèndix apical ovat o cordiforme i les altres 4 dents molt curtes [a]; mata llenyosa o arbust de fulles oblongues o sublinears [b]

[Lavandula](#)

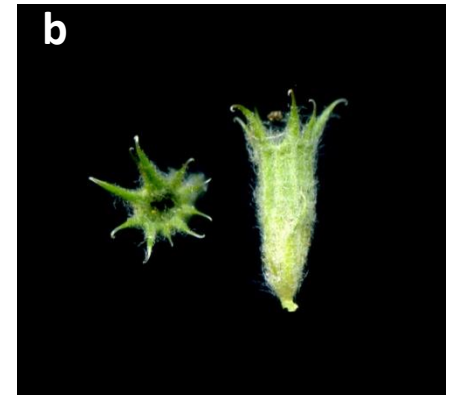

1b Calze sense apèndix apical [a]; herba o mata amb fulles eixamplades o oblongues

[b] [2](#)

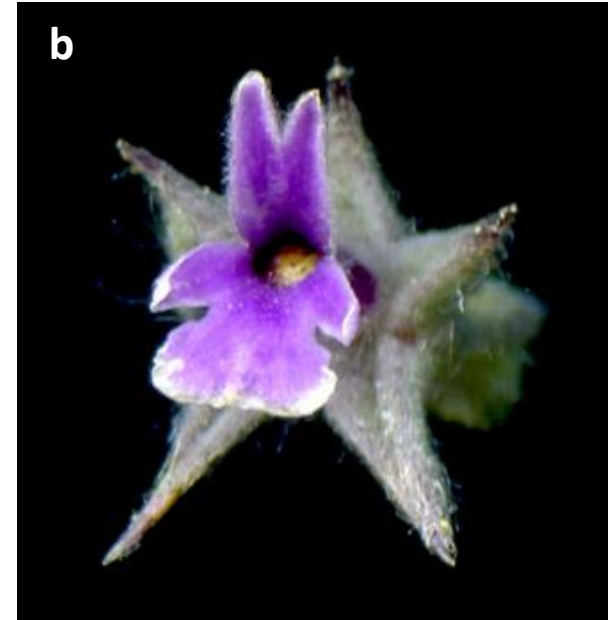
2a Estams i estil inclusos dins el tub de la corol·la i tub de la corol·la inclús dins el calze [a]; calze amb 10 nervis [b] [3](#)

2b Estams i estil \pm exserts (rarament inclusos, però aleshores tub de la corol·la no inclús dins el calze) [a]; calze molt sovint amb 11-15 nervis [b] [5](#)

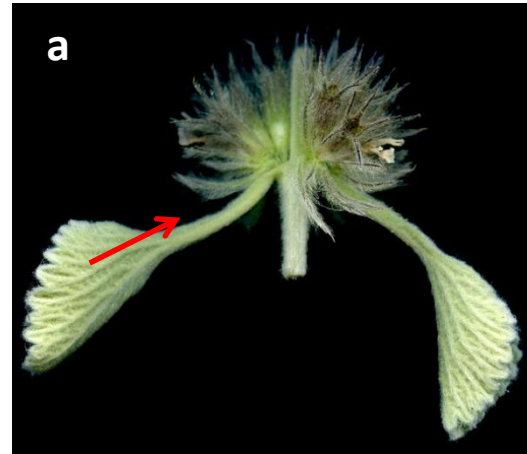
3a Fulles subtriangulars, amb la base llargament cuneïforme [a]; mata llenyosa, albo-tomentosa, amb les dents del calze rígides [b] [*Marrubium alysson*](#)

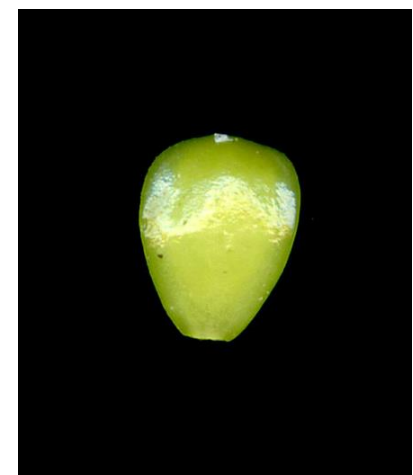
3b Planta sense aquests caràcters [4](#)

4a Bractèoles presents [a]; mericarps arrodonits a l'apex [b] [Marrubium](#)

4b Bractèoles absents [a]; mericarps truncats a l'apex [b] [Sideritis](#)

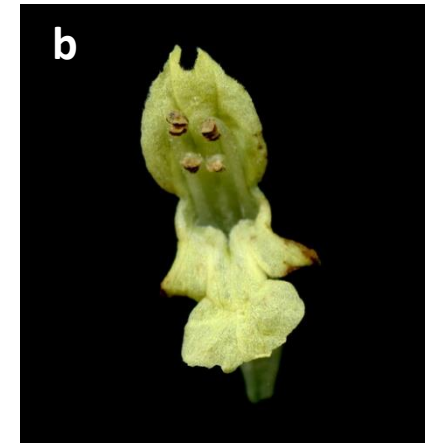
5a Filaments estaminals paral·lels 6

5b Filaments estaminals divergents o convergents, no paral·lels 8

6a Calze amb 5-10 nervis, amb les dents sovint \pm espinescents [a]; estams externs (inferiors) més llargs que els interns (superiors) [b] [Stachys](#)

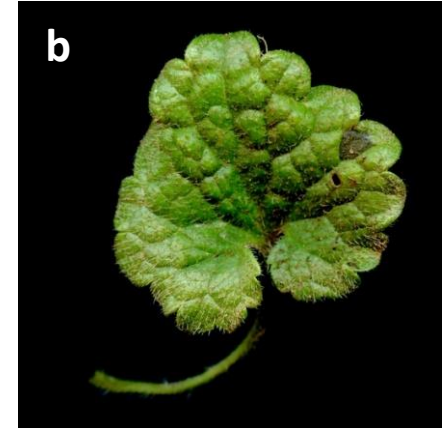

6b Calze amb 15 nervis, i amb les dents no espinescents [a]; estams externs (inferiors) més curts que els interns (superiors) [b] [7](#)

7a Herba repent, radicant, amb tiges floríferes laterals ascendents o erectes [a]; limbe foliar cordato-suborbicular, poc més llarg que ample o gens [b]

..... [Glechoma hederacea](#)

7b Planta erecta, no radicant, amb inflorescència terminal [a]; limbe foliar netament més llarg que ample [b] [Nepeta](#)

8a Bràctees amples, enteres, que recobreixen els calzes [a]; flors en espigues subtetràgonas, les quals en conjunt fan una panícula ampla [b]

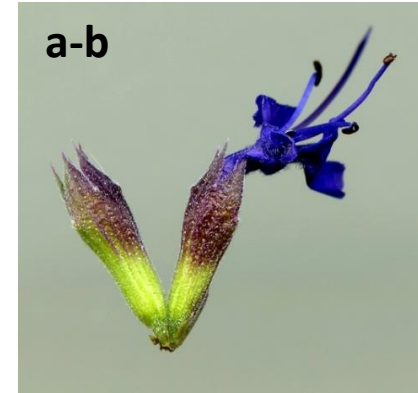
..... [Origanum](#)

8b Bràctees estretes, o amples i dentades però que deixen els calzes ben visibles [a]; inflorescència allargada, formada per verticil·lastres [b] [9](#)

9a Estams llargament exserts, divergents [a]; calze amb 15 nervis [b]; inflorescència unilateral [c] [Hyssopus officinalis](#)

9b Estams que no ultrapassen el llavi superior de la corol·la, convergents [a]; calze amb 5-10 nervis [b]; inflorescència no netament unilateral [c] [Satureja](#)

